

[Transcript] Dagens Eko / Därför är din utlandssemester så dyr

Kristian är den svenska kronan, en skitvaluta.

Svenska kronan har tappat mycket för vad det är land vi är.

En industrinatskin med avancerade produkter, stor export- och schyssta stadsfinans. Bra stadsfinansier.

Den har gått nära mycket, men hoppet finns i att den hämtar sig.

Det här är dagens eco med Robin Olin.

Idag drar in semestrikassa av den rekordsvaga kronan.

Jag är inte rädd, jag är inte rädd, jag är inte rädd, jag är inte rädd, jag är inte rädd.

Året är 1980.

I filmen Sällskapsresan ska fabriksarbetare Stig Helmer Olsson åka på semester till Gran Canaria med sin nyfunde vän Olle Bramserud, som han träffat på planet.

Hej. Hej. Får jag slå mig ner? Ja, visst, gör det.

På bussen på väg till hotellet informerar resuletaren.

Hörste du där bak? Ja.

Gick resan bra och grisfästen är på torsdag och på 800 pesetas.

Några frågor? Finns det svensk kaffe på hotellet?

En kväll med helst stekt gris och dryck kostar omräknat till dagens penningvärde cirka 160 kronor.

Ändå är de inte helt nöjda.

Ja, det är fan vad dyrt allting har blivit där nere.

Det är väl som i Sverige snart?

Gäst är Kristian Åström, ekonomie kommentator.

Jag, Kristian, hur gammal var du 1980?

Då var jag 14 och hade tatt mina första staplande resestäger till Europa.

Så jag kom faktiskt ihåg det.

Även om det kanske gnälldes lite bland turister då, så minns du att du kände dig rik på pesetas?

Ja, det var ju billigare.

Det var mycket billigare i Spanien, till exempel, Italien och Grekland om man rest i de länderna på den tiden.

Man kunde gå in på en restaurang och äta utan att man tyckte att det var något speciellt, utan att man kunde göra det flera gånger.

Det var inte som att man var hemma i Sverige, just den här känslan.

Det är annorlunda. Man kan göra lite som man vill.

Men du, jag tänker, det här med siffror är svårt i radio.

Men om du skulle hjälpa mig att förstå vad det är som har hänt som har gjort att det inte går att ha grisfäst lika billigt som svensk turist.

Jag har helt enkelt för att den svenska konkurrenskraften jämfört med den spanska har ju försämrats.

Men det är inte att vi har blivit så mycket sämre.

Det är ju faktiskt att de har blivit mycket, mycket bättre.

De har haft en ekonomisk utveckling.

De löser långt efter, om vi ser på 70-talet.

Det var det Franko, det var Diktatur.

Så det okan...

Det tog över fyra timmar innan begravningsharmonierna för Franko var över.

Sen införde man demokrati.

Och ganska tidigt på 80-talet gick ju Spanien med i EU.

För det första gången, de representerade Spanien- och Portugal sige parmi.

De fick massor av bidrag, strukturbidrag, utvecklingsbidrag- och den spanska ekonomi en växte kraftigt.

Och kom så småningom, men nu pratar vi om det senare.

Kom i kapp den svenska och därmed också den spanska lönutvecklingen.

Produktivitetsutveckling, teknisk utveckling mer och mer.

För sen pratas det mycket om valutan.

För att hjälpa oss skrev jag ut här en graf över den svenska kronan till euro- som startar någon gång i början av 20-talet och går fram till idag.

Och det ser ut som en aktiekurs, eller vad man ska säga.

Ja, men det är en ganska bra liknelse på ett sätt-

eftersom en valut är ju på ett sätt en vara som det handlas med.

Och om det är stor efterfrågan på valutan-

är det går den upp i värde i förhållande till andra valutor-

och är det motsatsen är det sjunker den i värde.

Så här ser vi egentligen över tid hur mycket folk har vill att ha- och köpa den svenska kronan.

Ja, och bakom det så ligger det en värdering av den svenska ekonomin.

Samtidigt en värdering av euron.

Och vi ser här då att den svenska kronan toppar i någon gång vid 2012- i förhållande till euron.

Och det var ju inte på grund av att Sverige var så fantastiskt utan att vara snarare- för att euron ifrågasattes.

Du hade euronkrisen och det var ju till och med de som trodde- kanske att valutavsamarbete skulle sprika.

Just det.

EU överväger att snabbt kalla till ett extra toppmöte- på grund av euronkrisen.

Det uppgör källor för...

Och då framstod kronan som rätt bra i jämförelse ändå.

Ja, då framstod den som på något sätt lite triggare än vad den gör idag.

Så, god förmiddag. Klockan är 11.

Tack så för att prata penningpolitik.

Men vad är det som händer här då sen, Christian?

För här ser man att just efter 2012-

då det är en toppnotering för kronan mot euron så börjar det dala.

Ja, sen började centralbankerna problem med inflationen- där vi säger att inflationen var för låg och man införde då- en väldigt expansiv penningpolitik.

Mot den bakgrunden så beslutade vi i går att låta reporäntan vara oförändrad på minus 25.

Man hade nollränta och sen blev det minusränta.

Och på något sätt så blev det ju omvärlden att synen var att Sverige hade den mest extrema penningpolitiken.

Kommunikationen var också från centralbankerna att vi vill ha en lågt värderad krona.

De vill ha det helt enkelt.

Ja, de uttryckte att det skulle vara ett problem att nå målen ifall kronan stärktes.

Och varför det då? Om kronan stärktes då skulle importen bli lite billigare men om kronan sjunker i värde i förhållandet till de valutor som vi handlar med, som är euro, dollar, kanske igen i vissa fall då blir varorna dyrare och då importerar vi inflation och det skulle hjälpa riksbanken då att nå en inflation på 2 % som är riksbankens mål.

Nu vid en motsatt situation har vi för hög inflation.

Onstans inflationssiffror stiger mer än väntat 9,4 % i det här KPIF-mottet som vi använder oss av.

Ja, för nånstans här efter 2020 så går det ju spikrakt neråt.

Vad är det som händer då?

Ja, men nu har vi tatt de här långsiktiga effekter och det är fortfarande psykologiska effekter alltså att minnet i marknaden, minnet är det här att Sverige vill ha en svag valut eller lite sådär.

Vilket är inte sant, nu vill man ha en förstärkt krona.

Men marknaden ser det fortfarande så.

Men sen har det ju en massa mer kortsiktiga faktorer.

Ryssland gick in i Ukraina och kriget gick från en farhåga till ett faktum.

När det gjorde världen ekonomiskt politiskt så söker man sig till större valutområden säkrare, dålande och evån-

och små valutområden med valutor som sjunker.

Sen är det ju att Sverige sticker ut i vissa avseenden.

Sverige har den lägsta tillväxten i Europa i år.

Enligt prognoser.

Det är ingenting som stärker den svenska kronan.

Det händer saker som det skrivs mycket om.

Men i de senaste åren har det varit en liten nation som har blivit råkt av gunviolens.

T.ex. de skjutningarna gäng kriminaliteten.

Det ger inte intrycka av stabilitet.

Så vi har alltså ett läge här där till och med-

finns någon slags förväntan att den svenska kronan ska vara låg.
Och sen kommer det stora kriser i världen-
som påverkar att den lita valuta som den svenska kronan blir svagare.
Och sen på det har vi de problem vi har i Sverige-
som ytterligare förstärker att den svenska kronan inte ska vara värd så mycket.
Exakt. Det som utmärks mest i omvärlden är att när räntorna stiger-
så befärrar många att det kan bli problem för svenska hälso-
eller för svenska fastighetsbolag eftersom de är högt belåda.
De är högt belåda i ett internationellt perspektiv.
Det som med svenska stödfärderna är att de har stigit på mycket steg-
för att stiga fastigheter när räntorna är låg.
Och om de får problem, blir det problem i ekonomin i stort.
Du kan till och med befärra vissa att det blir en finanskris.
Det låtas in i banksystemet.
Men även om det inte gör det så är det många som misstänker-
att om räntorna fortsätter upp så kommer inte riksbanken kunna höja.
Om inflationstrycket är så starkt så att de måste höja ytterligare-
så lär för att förnåra inflationen så kommer riksbanken att åka med-
för att konsekvenserna kommer att bli så ödesstigare.
Vad gör det för vår möjlighet att ha en grisfest i Spanien i sommar?
Det gör att den blir mycket dyrare.
Och att den blir markant dyrare om du jämför med för två år sedan.
Men jag tänker... En stor skillnad nu om du och jag ska åka ner-
till Spanien av Grisfest-Kristian är ju att det inte är längre pesetas.
Vi ska använda utan euro.
Är det en förklaring till varför det har blivit dyrare också?
Vi i Sverige valt att stå utanför euro och de har gått med.
Om vi ser till för en spänst perspektiv så har dom varit tvungna-
att förändra sin ekonomiska politik och att följa ett antal spelregler.
Så detta har varit bra för Spanien och spanska ekonomiska utveckling.
Spanierna har blivit rikare med.
Detta får man lägga till att dom har fått väldigt mycket pengar-
via strukturfonder och utvecklingsfonder-
som har utvecklat den spanska ekonomin och den spanska köpkraften.
Och därmed också att det har blivit dyrare där sett för oss.
Vi tittar väldigt mycket på introduktionen av euro, banknot och köp.
Om Spanien inte hade gått med i EU, om inte Spanien hade gått med i EU-samarbetet-
och mer än ens hade funnits, då hade vi haft ett annat Europa-
och då hade vi haft ett annat Spanien och en helt annan ekonomisk utveckling-
och då tror jag att Spanien hade varit mycket fattigare än vad dom är idag.
Så då hade din Grisfest varit mycket billigare.
Over 300 miljoner europeans-
kommer att använda dom i dag från nu på.
Men att vi tappat köpkraftar som svenskar och att den svenska kronen-

är så svag beror det på att vi inte gick med euro?

Nej, så kan man ju inte säga att det finns många länder som har som har ett litet valutområde, men som har starka valutor.

Men då har det Schweiz till exempel.

I en svartvitt musikvideo står rapparen Ryan Leslie-

på ett hustag i New York, i kläds korta kavaj-

mörka solglasögon och ett tungt, blänkande armbandsur.

Det klipps in bilder där han åker mot och båt, kör dyra bilar-

och flyger helikopter runt frihetsgudinnan.

Låten heter Swiss Franks Schweizerfrang-

och handlar om hur stark den här valutan är.

Ryan Leslie ska sätta in sina pengar på ett Schweizits bankkonto-

rapparen, medan kameran panorerer över bilder på den-

Schweiziska centralbanken.

Och ja, Christian, det är lite svårt att tänka sig-

motsvarande hip-hop-låt om den svenska kronan.

Ja, den svenska fangen är ju en av världens starka lov.

Men vad är det som gör det då?

Här har vi två länder med småländer med egna valutor.

Varför är det så stor skillnad på kronan och frangen här?

Jag har det lyst att många som blandar hip-schweiz och swin-

eller swin, som inte känner hip-as av världen.

Det kanske du var med om på din tågluft på 80-talet.

Det hände, det hände.

Där blev vi dyrt här i Schweiz.

Tycker du? Ja, tycker du ungefär som i Sverige?

Men Schweiz var lite fangen.

Den är stark och har förstärkts kontinuerligt.

Den var ju paritet med den svenska kronan 1970.

Okej, så då låg vi ganska lika.

Då låg vi ganska lika.

Men Schweiz har ju fört en ekonomisk politik-

som har konsekvent varit låga budgetunderskott.

En extremt låg tolerans för inflation.

Sen ser vi Schweiz näringsstruktur.

I och med att de har en högt värderad valuta-

så blir det svårt att konkurrera med andra länder-

som har lägekostnader.

Därför måste produkterna vara toppkla.

Så då ser vi vad de exporterar.

Schweiziska ur.

Läkemedel.

IT-tjänster.

Bara det industriprodukter. Bara det bästa är gott nog.

Och det är att valutan är så högt värderad.
Går det inte att sälja sånt som inte är toppklass och dyrt?
Nej, om du har höga lärnekostnader och höga omkostnader-
så måste du ha nånting här och bjuda som människor är beredda att betala för.
Finns det nånting i det här nu när det blivit ett problem i Sverige-
eller en svenska kronans fall som man kan lära sig av Schweiz?
Finns det nånting Sverige kan göra nu som Schweiz gör?
Det är ju att ha en kontinuitet i ekonomisk politik.
Där har Sverige väldigt goda statsfinanser.
Vad gäller penningpolitiken så är det också att visa-
att man har en lågtolerans för inflation.
Och att man på ett effektivt sätt kan hålla den nära.
Och det har man gjort i Schweiz.
Men det låter som att det finns lite val här.
Om man ska kunna exportera på det sätt som Sverige har gjort, så behöver man en billigare valuta.
Eller om man ska bli som Schweiz så måste man ställa om och exportera lyxprodukter.
Men till den svenska bilen har vi också en stor råvaroexporter.
Och sen har vi industriprodukter. Där är det inte Schweiz.
Det är en andra förutsättning för Sverige och det valuta.
Men för Schweiz är det som åker på semester. Vad innebär det?
De tycker att det är ganska billigt, speciellt om de åker till Sverige.
Ja, de får komma hit och ha grisfäst.
Ja, men skol då. Välkomna.
Jag tänker att Christian finns det också nåt som handlar om vår självbild.
Vi svenskar att vi varit lite vana vid det där.
Vi som ska åka och tycka att det är billigt på andra platser.
Inte tvärtom att de ska komma till oss.
Det är en bild som finns kvar, men förutsättningarna har förändrats kraftigt.
De har förändrats under 35 års tid.
Det är inte så att de senaste tjugo åren har åkt till Tyskland.
De tycker att det är billigt.
Det här med att åka på semester och åka utfattade som billigt.
Det har inneburit att vi har blivit tvungna att resa allt längre ifrån de svenska gränserna.
Eller resa till resmål. Det är ett vinterrestetidigare.
Dels åka till Asien. Sen har det varit forna öststater.
De ligger en hel del efter i ekonomiska utvecklingen för att mås.
Men ändå har priserna gått upp kraftigt också.
Christian, du sa att du inte ville kalla kronan för en skitvaluta.
Det låter ju inte bra. Kan det bli ännu värre?
Nej, jag tror inte det. Jag tror att vi kan säga en vänning här.
Alltså, det är lätt att dra fram många scenarier där det ser dystort ut.
Där finns en väldigt stor osäkerhet.
Men jag tror att vi har definitivt passerat inflationstappen.
Även om den kanske inte kommer att fungera lika snabbt som många har gjort det.

[Transcript] Dagens Eko / Därför är din utlandssemester så dyr

Om det vill sig väl så kommer vi ha en återhämtning i ekonomin nästa år.

Och vi kommer att återgå till en för real lönökningar.

Därmed kommer vi att kunna klara av ökade kostnader och ränteutgifter.

Så vi behöver inte få den här krisen.

Tror du att jag kommer att få åka ut i Europa igen och känna mig köpstark som svensk?

Ja, du kan alltid åka till Albanien.

Albanien, Ungern, kanske Bulgarien, Dela och Balkan.

Det är ekonomier som de har lägre produktivitet, lägre löner och omkostnaderna är lägre.

Jag får hålla mig där.

De har gått ner väldigt kraftig, speciellt den turkiska liven.

Hur säger man helst till högt gris på Albanska?

Tyvärr, där står jag med slet.

Tack, Christian.

Och det var allt från Dagens Eko.

Programledare var Robin Olin, gäst Christian Åström.

Producerade gjordet Felix Österpersonne och Alice Olin.

Maila oss gärna på dagenseko.se.

Vill du höra mer från Christian Åström kan du lyssna på dagens Ekos podd om varför politikerna vägrar sänka matpriserna och ekonomi-ekot extra.

Du hittar dem i appen Sveriges Radio Play.